

Інститут
обдарованої
дитини
НАПН України

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**«КРЕАТИВНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У
СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»
Спеціалізація / освітньо-наукова програма	«Освіта та розвиток обдарованої особистості»
Компонент освітньо-наукової програми	Навчальна дисципліна за вибором аспіранта
Курс/Семестр	4 курс /7 семестр
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / загальна кількість годин	3 / 90
Вид занять	лекції / семінарські заняття / самостійна робота
Мова викладання	українська
Форми поточного та підсумкового контролю	залік
Викладач	Поліхун Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу підтримки обдарованості E-mail: np.iod@ukr.net
Консультації	здійснюються за запитом здобувачів
Анотація дисципліни	Зміст даної освітньої програми пов'язаний з підготовкою слухачів до виконання наукових досліджень у галузі освіти та розвитку обдарованості, формування творчої особистості, яка стає затребуваною суспільством на всіх рівнях її становлення від дошкільного віку до зрілості. Сучасна теорія творчості знаходиться в стадії формування, характеризується багатоаспектністю і включає в себе безліч різних теорій, концепцій, теоретичних і емпіричних знань. Незважаючи на ряд істотних відкриттів, узагальнень і спостережень, проблема творчості і, особливо феномен креативності, до теперішнього часу залишається недостатньо дослідженим явищем. Отже підготовка дослідників у напрямі креативного розвитку обдарованої особистості є актуальною і перспективною проблемою.
Мета викладання дисципліни	Сформуванню системи знань, пов'язаних з феноменами обдарованості і творчості та умінь, що лежать в основі креативного розвитку обдарованої особистості, яка доповнюється соціальною відповідальністю за результати прийняття стратегічних рішень, якість

	надання освітніх послуг і здатністю як до автономної, так і командної роботи під час реалізації освітніх проектів.
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант має:</p> <p>знати: історичний контекст становлення поняття «креативність» і «обдарованість»; «психометричний» підхід до дослідження креативності Дж. Дж. Гілфорда, Е. П. Торранса, Е. де Боно, К.Хеллера та ін.; креативність, як одну із складових моделей розвитку обдарованості, «теорію інвестування» Р. Стернберга; концепцію «надситуативної активності» Д.Б. Богоявленської; психологічну теорію творчості В.А. Моляко та української психологічної школи; концептуальні положення теорії креативності, генезис, структуру, функції самого творчого процесу та відповідних творчих здібностей обдарованої особистості, тестологічні та процесуально-діяльнісні методики діагностики креативності; педагогічні підходи до розкриття й розвитку творчого потенціалу особистості, механізми творчої мотивації; методи формування творчої спрямованості особистості, специфічні для кожного виду творчості; вікові закономірності розвитку креативності; умови в яких формується підґрунтя для об'єктивної творчості особистості в професійній діяльності, детерміновані її здібностями, обдарованістю, талантом;</p> <p>вміти: організувати творчу діяльність обдарованих школярів і студентів у сфері науки, техніки, управління та мистецтва; керувати творчою діяльністю обдарованих учнів і студентів; оцінювати результати творчості обдарованих учнів і студентів; пропагувати їх творчі досягнення;</p> <p>проекувати педагогічні умови для створення освітнього середовища, яке стимулює розкриття творчого потенціалу обдарованих учнів та студентів;</p> <p>розробляти програми спецкурсів, тренінги з розвитку творчого мислення та продуктивної діяльності; планувати й виконувати дослідження проблем креативного розвитку обдарованої особистості у системі загальної середньої та вищої освіти, опрацьовувати його результати, апробувати і публікувати їх.</p>
<p>Набуті компетентності</p>	<p>ІК: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та науково-дослідницької діяльності пов'язані з креативним розвитком обдарованої особистості у системі загальної середньої та вищої освіти;</p> <p>ЗК: Оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального наукового кругозору;</p> <p>набуття універсальних навичок дослідника, організація та проведення навчальних занять;</p> <p>мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності;</p> <p>здатність до саморозвитку і самовдосконалення протягом життя, наполегливість у досягненні мети;</p> <p>соціальна відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень, якість надання освітніх послуг;</p> <p>критичний аналіз, оцінка і синтез нових ідей, ініціювання оригінальних дослідницьких комплексних освітніх проектів;</p> <p>лідерство та здатність як до автономної, так і командної роботи під час реалізації освітніх проектів.</p>

СК: Здобуття глибинних знань з тематики креативного розвитку обдарованої особистості у системі загальної середньої та вищої освіти, зокрема засвоєння основних концепцій розвитку креативності, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань цієї проблематики, оволодіння термінологією з даного наукового напрямку; знання сучасних підходів та методів визначення й розвитку креативності, вміння їх ефективно застосовувати їх для вирішення задач креативного розвитку обдарованої особистості у системі загальної середньої та вищої освіти; здатність інтегрувати знання з інших дисциплін, застосовувати системний підхід при розв'язанні науково-прикладних задач та проведенні досліджень; здатність розробляти та реалізовувати освітні програми та проекти з розвитку креативності дітей та молоді, у тому числі власні дослідження, які дають можливість переосмислювати наявні чи створювати нові знання в галузі освіти обдарованих; здатність критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення; здатність використовувати навички роботи з комп'ютером та знання й уміння в галузі сучасних інформаційних технологій для розв'язання експериментальних і практичних завдань.

Ком.: Уміння ефективно спілкуватись на професійному та соціальному рівнях; уміння презентувати та обговорювати отримані результати та здійснювати трансфер набутих знань.

АіВ: Здатність усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань; здатність відповідально ставитись до виконуваної роботи та досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики.

Структура навчальної дисципліни	Назви тем	Кількість годин		
		усього	усього	
			семінарські	лекції
Тема 1. Креативність, як прояв обдарованості	29	5	4	20
Тема 2. Методологія розвитку креативності	23	4	4	15
Тема 3. Креативний розвиток обдарованої особистості у системі загальної середньої освіти	23	4	4	15
Тема 4. Креативний розвиток обдарованої особистості у системі вищої освіти	15	3	2	10
Всього годин	90	16	14	60

ТЕМА 1. КРЕАТИВНІСТЬ, ЯК ПРОЯВ ОБДАРОВАНОСТІ

Становлення поняття «креативність» в історичному, соціальному й особистісному контексті. «Психометричний» підхід до дослідження креативності. (Дж. Гілфорд, Е. Торранс, Е. де Боно, К. Хеллер та ін.). Тестологічні та процесуально-діяльнісні методики діагностики креативності. «Інвестиційна теорія креативності» та модель обдарованості Р. Стернберга. Креативність в моделі обдарованості та системі «збагаченого навчання» Дж. Рензуллі. Креативність, фактори досягнень та умови середовища в моделях розвитку обдарованості А. Танненбаума, К. Хеллера та ін. Креативність з позиції своєрідності особистісних якостей обдарованої особистості (Ф. Баррон, А. Маслоу, Д. Перкінс, В. Моляко, Д. Богоявленська, В. Дружинін, О. Музика, В. Рибалка, А. Тейлор та ін.). Дослідження феномену обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України.

ТЕМА 2. МЕТОДОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ

Креативність, як універсальна пізнавальна творча здібність; її генезис, структура, функції. Методологічні принципи розвитку креативності. Стратегіальна організація творчих процесів. Перспективні форми виявлення та стимулювання креативного розвитку. Організація індивідуальної, групової, колективної творчої діяльності у сфері науки, техніки, управління та мистецтва. Методи розвитку конструктивної творчості. Тренінги з розвитку креативного мислення: Критерії творчості. Оцінювання результатів творчої діяльності обдарованих учнів та студентів.

ТЕМА 3. КРЕАТИВНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Вікові закономірності розвитку креативності. Компетентнісний підхід у формуванні творчої спрямованості обдарованої особистості у системі загальної середньої освіти. Складові системи розвитку креативності (зміст, програми, форми та методи, продукти, стимули та бар'єри, очна та дистанційна педагогічна підтримка). Основні параметри креативного навчального середовища. Програми розвитку креативності обдарованих учнів у різних сферах (науки, техніки, управління та мистецтва), в умовах формальної та неформальної освіти. Методичне забезпечення розвитку творчих здібностей обдарованих учнів. Педагогічна майстерність в процесі організації креативного розвитку обдарованої особистості.

ТЕМА 4. КРЕАТИВНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Установа освіти, як суб'єкт і об'єкт творчої діяльності. Педагогічні умови розкриття творчого потенціалу обдарованої особистості в ході її розвитку та професійного становлення. Акмеологічні технології стимулювання креативності, мотивація й самостимуляція творчого розвитку. Технології дизайн мислення, розвитку творчої уяви, вирішення творчих завдань, конструювання оригінальних рішень, розробки проектів тощо. Дизайн-студії та мережеві спільноти для колективної творчості з розробки міждисциплінарних науково-дослідних, інженерно-конструкторських, соціально управлінських та мистецьких проектів. Дослідження проблем креативного розвитку обдарованої особистості у системі загальної середньої та вищої освіти.

Контроль і оцінювання результатів навчання

Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання

Критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді творчого проекту і наукового реферату:

- Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань дослідження;
- Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності;
- Доказовість висновків та власної позиції, науково обґрунтовані пропозиції щодо розв'язання проблеми в умовах вітчизняної системи освіти, визначення перспектив дослідження;
- Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (якщо вони є));
- Розробка і захист наукового проекту у програмі PowerPoint (Презентація).

Шкала оцінювання:

Рівень виконання	Кількість балів	Оцінка (традиційна)
Високий	10 (A)	Відмінно
Достатній	9-8 (B), 7-6 (C)	Добре
Середній	5-4 (D), 3-2 (E)	Задовільно
Низький	1 (F _x), 0 (F)	Незадовільно

Розподіл балів, які отримують аспіранти за поточне тематичне тестування і виконання ІНДЗ:

T-1. 20 (10+10); T-2. 30 (20+10); T-3. 30 (20+10); T-4. T-1. 20 (10+10)
Загальна кількість балів 100.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень аспірантів з навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності

Учасники освітнього процесу у своїй академічній діяльності мають дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу; посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримуватись загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки.

Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформулювати систему знань та ґрунтовно підготуватись до заліку та іспиту.

За об'єктивних причин (хвороба, стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни).

Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання

Відтермінування здачі завдань самостійної роботи (презентація, реферат, есе), у випадках вагомий причини, може бути дозволене за умови надання необхідної документації.

	<p>Відтермінування складання заліку у випадку вагомих причин та їх документального підтвердження може бути дозволене за умови погодження у науково-організаційному відділі Інституту.</p> <p>Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів здобувачів освіти із документально підтвердженими особливими потребами.</p> <p>Відповідальністю здобувача освіти залишається вчасне надання таких документів.</p> <p style="text-align: center;">Політика щодо правил поведінки на заняттях</p> <p>Аспіранти беруть активну участь у всіх видах діяльності на заняттях, виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми, активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час практичних занять. Спілкування учасників освітнього процесу відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємодопомоги, толерантності та взаємної поваги.</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Базова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Альтшуллер Г.С. Как стать гением. Жизненная стратегия творческой личности / Г.С.Альтшуллер, И.Н. Веткин. – Минск : Беларусь, 1994. – 478с. 2. Антонова О.Є. Підготовка майбутнього вчителя до роботи з обдарованими учнями як складова його професійної компетентності / О.Є Антонова // Вісник Жито мир. пед. ун-ту. – 2003. – Вип. 12. – С. 66–69. 3. Антонова А. В. Психология изобретательского творчества Текст./ А.В. Антонова. – Киев : Вища школа, 1978. – 175 с. 4. Башина Т. Ф. Креативность как основа инновационной педагогической деятельности // Молодой ученый. – 2013. – №4. – С. 521-525. – URL https://moluch.ru/archive/51/6639/ (дата обращения: 05.02.2018). 5. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей : Учеб. пособие для студ. высш. уч. заведений. – Москва : Издат. центр «Академия», 2002. – 320 с. 6. Бочарова О. А. Обдаровані діти в Польщі: соціально-педагогічна підтримка : монографія / О.А. Бочарова. – Горлівка : Вид-во Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов, 2012. – 480 с. 7. Вишнякова Н. Ф. Креативная психопедагогика. Психология творческого обучения : монография в 2-х т. / Н. Ф. Вишнякова. – [изд. 2-е, доп. и перераб.]. – Минск : Дэбор, 1999. – Т. 2 : Прикладная креативная акмеология. – 1999. – 300 с. 8. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л.С. Выготский. – 3-е изд. – Москва : Просвещение, 1991. 91с. 9. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. І доп. / авт.-уклад.: В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред.. В. Г. Кременя. – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с. – С. 28. 10. Галиця І. Креативні механізми оцінення результатів інтелектуальної діяльності [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вісник Національної академії наук України. – 2010. – № 11. – С. 22-24. 11. Гурова Е.Л. Развитие творческих потенций личности: проблемы и перспективы / Е.Л. Гурова // Тезисы конференции, посвящённой 90-летию Г.С. Костюка. – Киев, 1990. – ч.3 – С.24-25.

12. Гнатко М. Феномен креативності як психологічна проблема // Психологічні перспективи. – 2001. – Вип. 1. – С. 88-97.
13. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – С.-Пб.: Питер, 1999. – 356с.
14. Занюк С.А. Психология мотивации /С.А.Занюк. – Київ : Эльга-Н; Ника-центр, 2002. – 352с.
15. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир : Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
16. Кедров Б.М. О теории научного открытия / Б.М.Кедров // Научное творчество : под ред. С.Р. Микулинского, М.Г. Ярошевского. – Москва : Наука, 1969. – С.23-94.
17. Коваленко А.Б. Теоретико-методологічний аналіз проблеми розвитку творчого мислення в підлітковому віці / А.Б. Коваленко, І.П. Якимчук // Актуальні проблеми психології. Проблеми психології творчості : Збірник наукових праць / За ред. В.О. Моляко. – Т.12. – Вип.6. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 118-125.
18. Кудрявцев Т.В. Психология технического мышления: процесс и способы решения технических задач Текст. /Т.В. Кудрявцев. – Москва : Педагогика, 1975. – 304 с.
19. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України / Е. Лузік // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 77-82.
20. Моляко В.А. Психология конструктивного замысла : автореф. дисс. канд. психол. наук / Моляко Валентин Николаевич. – Киев, 1966. – 28 с.
21. Моргун В. Розвиток інтелектуально-евристичних здібностей учня // Психологічна підтримка творчості учня / Упоряд. О. Главник, В. Зоц. – Київ : Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – С. 4-8.
22. Музика О.Л. Програма ціннісної підтримки розвитку здібностей та обдарованості «Три кроки» / О.Л. Музика. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 34 с.
23. Пономарёв Я.А. Фазы творческого процесса / Я.А. Пономарев. – Москва,1983. – 125с.
24. Сологуб А. Технологія креативного навчання // Управління освітою. – 2006. – 11(131) червень. – С. 4-5.
25. Хуторской А. В. Развитие одарённости школьников: методика продуктивного обучения : пособие для учителя / А. В. Хуторской. – Москва : ВЛАДОС, 2000. – 320 с.
26. Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Д. В. Чернілевський, М. І. Томчук ; Вінницький соц.-екон. ін-т ун-ту «Україна». – Вінниця: Міленіум, 2006. – 402 с.
27. Федотова Т.В. Основні підходи до проблеми розвитку креативності особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №9. – С. 60-65.
28. Чус А.В., Данченко В.Н. Основы технического творчества : Учеб. пособие для студентов технических вузов. – Київ : Вища школа, 1983. – 183 с.
29. Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования Текст. / М.А. Холодная. – Томск, 1997. – 245 с.
30. Якимчук І.П. Особливості розвитку творчого мислення і мотивації в учнів 6-8 класів / І.П.Якимчук // Актуальні проблеми соціології, психології,

- педагогіки : збірник наукових праць. – Київ : Фенікс, 2011. – Вип. 12. – С. 197-205.
31. Amabile, T. M. (1983). The social psychology of creativity. New York: Springer-Verlag. Amabile, T. M. (1996). Creativity in context. Boulder, CO: Westview
 32. Gardner, H. (1993). Creating minds. New York: Basic Books.
 33. Kaufman, J. C., & Baer, J. (2005b). The Amusement Park Theory of creativity. In J. C. Kaufman & J. Baer (Eds.), Creativity across domains: Faces of the muse (pp. 321- 328). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
 34. Renzulli, J. S. (1986). The three-ring conception of giftedness: A developmental model for creativity productivity. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Eds.), Conceptions of giftedness (pp. 53-92). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
 35. Sternberg, R. J., Kaufman, J. C., & Pretz, J. E. (2002). The creativity conundrum: A propulsion model of kinds of creative contributions. Philadelphia: Psychology Press.
 36. Sternberg, R. J., Kaufman, J. C., & Pretz, J. E. (2003). A propulsion model of creative leadership. Leadership Quarterly 14, 453-473.
 37. Sternberg, R. J., & Williams, W. M. (1996). How to develop student creativity. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
 38. Shavinina L. Extremely Early High Abilities, Sensitive Periods, and the Development of Giftedness: a conceptual proposition // [High Ability Studies](#). – 1997. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t713423512~db=all~tab=issueslist~branches=1-v18>. – No. 2. – P. 247-258.
 39. Shavinina L.V. Explaining high abilities of Nobel laureates // [High Ability Studies](#). – 2004. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t713423512~db=all~tab=issueslist~branches=1-v115>. – No. 2. – P. 243-254.
 40. Torrance, E.P. Guiding creative talent Englewood Cliffs, W.J.: Prentice-Holl, 1964.-125.
 41. Treffinger, D. J. (1995). Creative problem solving: Overview and educational implications. Educational Psychology Review, 7. 191-205.
 42. Runco, Mark A. “Creativity and Education.” New Horizons In Education. 56.1 (2008): Print
 43. Hoffman W. C. The Dialectics of Giftedness: Gifted Intellect and Creativity // Roper Review. – 1995. – Vol.17. – No.3. – P.201 – 206.
 44. Horan R. The Relationship Between Creativity and Intelligence: A Combined Yogic-Scientific Approach // [Creativity Research Journal](#). – 2007. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t775653635~db=all~tab=issueslist~branches=19-v1919>. – No. 2 – 3. – P. 179-202.
 45. Jalil P.A., Boujettif M. Some Characteristics of Nobel Laureates // [Creativity Research Journal](#). – 2005. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t775653635~db=all~tab=issueslist~branches=17-v1717>. – No. 2 – 3. – P. 265-272.
 46. Jaušovec N. [Differences in Cognitive Processes Between Gifted, Intelligent, Creative, and Average Individuals While Solving Complex Problems: An EEG Study](#) // Intelligence. – 2000. – Vol. 28. – No. 3. – P. 213-237.

Додаткова:

1. Альтшуллер Г.С. Теория решения изобретательских задач / Г. С. Альтшуллер // Творчество как точная наука. – Москва : Сов. Радио, 1979. – 175 с.
2. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д.Б. Богоявленская. – Ростов : Изд. Рост. ун-та, 1983. – 173с.
3. Брушлинский А. В. Психология мышления / А.В. Брушлинский О.К Тихомиров. // Тенденция развития психологической науки /Под ред. Б.Ф. Ломова, Л.И. Анцыферовой. – Москва : Наука, 1989. – С.11-21.
4. Вайнцвайг П. Десять заповедей творческой личности /П.Вайнцвайг; перевод с англ. В.С. Агеева. – Москва : Прогресс, 1990. – 192с.
5. Варламова Е. П. Психология творческой уникальности / Е.П. Варламова, С.Ю. Степанов. – Москва : Институт психологии РАН, 2002. – 256 с.
6. Венгеренко Н. А. Структура творческого процесса / Н.А. Венгеренко // Структура и закономерности творческого процесса.– Москва, 1993. – 125 с.
7. Періг І.М. Структурна модель творчої обдарованості студентів вищих технічних навчальних закладів // Матеріали І Всеукраїнського конгресу психологів (24-26 жовтня 2005, Київ). – С. 350-355.
8. Туник Е. Диагностика творческого мышления: креативные тесты. – Москва : Чистые пруды, 2006. – 32 с.
9. Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1995). Defying the crowd: Cultivating creativity in a culture of conformity. New York: Free Press.
10. Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1996). Investing in creativity. *American Psychologist*, 51(7), 677- 688. Sternberg, R. J., & O’Hara, L. A. (2000). Intelligence and creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of intelligence* (pp. 609-628). New York: Cambridge University Press.
11. Sternberg, R. J., & The Rainbow Project Collaborators. (2006). The Rainbow Project: Enhancing the SAT through assessments of analytical, practical and creative skills. *Intelligence*, 34(A), 321-350.
12. Harland R.E., Coren S. Individual Differences in Divergent Thinking as a Function of Variations in Sensory Status // [Creativity Research Journal](#). – 2001. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t775653635~db=all~tab=issueslist~branches=13 - v1313>. – No. 3 – 4. – P. 385 – 391.
13. Kirschenbaum R.J., Reis S.M. Conflicts in Creativity: Talented Female Artists // [Creativity Research Journal](#). – 1997. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t775653635~db=all~tab=issueslist~branches=10 - v1010>. – No. 2 – 3. – P. 251-263.
14. Ludwig A.M. Method and Madness in the Arts and Sciences // [Creativity Research Journal](#). – 1998. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t775653635~db=all~tab=issueslist~branches=11 - v1111>. – No. 2. – P. 93-101.
15. Silvia P.J. Creativity and Intelligence Revisited: A Latent Variable Analysis of Wallach and Kogan (1965) // [Creativity Research Journal](#). – 2008. – Vol. <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t775653635~db=all~tab=issueslist~branches=20 - v2020>. – No. 1. – P. 34-39.
16. Sligh A.C., Connors F.A., Roskos-Ewoldsen B. Relation of Creativity to Fluid and Crystallized Intelligence // *The Journal of Creative Behavior*. – 2005. – Vol. 39. – No. 2. – P. 123 – 136.

17. Smith C.D., Wright L. Perceptions of Genius: Einstein, Lesser Mortals and Shooting Stars // [The Journal of Creative Behavior](#). – 2000. – Vol. 34. – No. 3. – P. 151-164.
18. Taylor C. Calibrating multiple creative talents in students / C. Taylor // *Journal for the Education of the Gifted*. – 1985. – Vol.8. – P. 187-198.

Інформаційні ресурси

1. Як розвинути креативність? // Освіторія [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/yak-rozvynuty-kreatyvnist/> (дата звернення: 01.07.2021)
2. Креативність і освіта, чому це має значення? / Прагни вище. [електронний ресурс]. Режим доступу: http://gohigher.org/creativity_and_education (дата звернення: 01.07.2021)
3. Добірка матеріалів з розвитку креативного мислення учнів // На урок. [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/rozvivaemo-kreativne-mislennya-dobirka-materialiv-iz-biblioteki-na-urok> (дата звернення: 01.07.2021)
4. Research-Based Learning System // Renzullilearning. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://renzullilearning.com/en/Menus/7-Researchbased-Learning-System> (дата звернення: 01.07.2021)
5. Музейна планета. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://editor.inhost.com.ua/storage/MANLab/museum/> (дата звернення: 01.07.2021)
6. Моляко В.О. Психологія творчості о нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkol_u/6/visnuk_18.pdf (дата звернення: 01.07.2021)